

מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על הוראת התנ"ך

ישראל מדינת
החינוך משרד

אדם בונה למידה
הפדגוגית המזכירות
א' מורשת אגף

בע"ה אב תש"פ (אוגוסט 2020)

חוזר מפמ"ר תנ"ך על-יסודי 1 – לקראת שנת הלימודים תשפ"א

לכבוד המפקחים,

מנהלי בתי הספר, האולפנות והשיבות,

רכזי המקצוע ומורי התנ"ך

שלום רב!

הוראת התנ"ך בחמ"ד מבוססת על ההכרה שהתנ"ך הוא ספר היסוד של עם ישראל. גיבוריו הן דמויות מופת לאורן צועד העם היהודי מזה אלפי שנים, ותכניו מעצבים את חיי האומה – אמונותיה, שאיפותיה, תקוותיה והנהגותיה ביום חול ובמועד. שיבת עם ישראל לארצו, ארץ התנ"ך, וחזרתו לבמת ההיסטוריה כעם, כמו גם הפיכת הלשון העברית לשפתו המדוברת, מהווים הזדמנות לבניית קומה נוספת של הבנה חיבור והזדהות עם תכניו של ספר הספרים בימינו.

לאור הנחות יסוד אלו, אנו שואפים לכך שהוראת התנ"ך תהווה לימוד מחולל ומכונן זהות. יעדינו הם שבוגרי החמ"ד יסיימו שנים עשרה שנות לימוד כאוהבי תנ"ך, בעלי סקרנות ותשוקה ללימוד תנ"ך ובעלי מיומנויות המאפשרות להם לממש את אהבתם ללימוד תנ"ך. חוויה לימודית חיובית ומשמעותית בבית הספר תעודד אצלם רצון להמשיך ולעסוק בלימוד תורה באופן עצמאי, גם לאחר סיום הלימודים. שאיפתנו היא שלימוד התנ"ך יהווה עבור תלמידינו מקור נביעה לחיים מקושרים לדבר ה'.

מרובים המקורות בחז"ל המאדירים את חשיבותם של מלמדי (ובדורות האחרונים גם מלמדות) התורה. **כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה (בבא מציעא פ"ה, ע"א), ... מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו (סנהדרין צ"ט, ע"ב), ... מעלה עליו הכתוב כאילו הוא ילדו (מדרש לקח טוב, פרשת במדבר).** זכות גדולה ואחריות גדולה היא לנו להיות חלק ממלמדי התורה בעם ישראל.

השנה החולפת העמידה אותנו בפני אתגרים חדשים בהוראה, ונראה שגם את השנה הקרובה, לפחות בתחילתה, לא נוכל לפתוח כפי שהיינו רוצים בכתות בבית הספר. מבלי לזלזל בקשיים הרבים שמביאה מגפת הקורונה עמה, אנו משתדלים לראות באתגרים אלו גם הזדמנות לחשיבה מחודשת על דרכי ההוראה, ולעידוד ופיתוח תלמידים בעלי יכולות של לומדים עצמאיים. לשם כך אנו משתדלים לסייע לכם המורים בחומרי עזר להוראה ובהשתלמויות המעניקות כלים ושמות דגש על הוראה מרחוק. לרגל המצב, ולבקשת המזכירות הפדגוגית, יצרנו מיקוד הכולל 70% מתוכנית הלימודים הרגילה, להלן יובא קישור למיקוד זה.

אני מודה לכם המורים הנמצאים יום יום עם התלמידים, מלמדים אותם, לומדים איתם, מחנכים אותם ופועלים על מנת לקרבם ולחברם לתורת ה'. אני מודה למדריכי התנ"ך הפרוסים ברחבי הארץ על עבודת הקודש שהם עושים בהנחיית המורים.

בברכה,

ד"ר איילת סיידלר

מפמ"ר תנ"ך בחמ"ד

תוכן

3..... מסמכי יסוד מעודכנים לתשפ"א

3..... הדרכה

3..... קבוצות מייל וווטסאפ

3..... פיתוח מקצועי – השתלמויות

4..... קהילות מורים לומדות

4..... קהילת רכזי תנ"ך

4..... שדרוג האתר

4..... הוראת תורה ונביא בחטיבת הביניים

5..... חוברות לימוד

5..... עולים חדשים

5..... בחינות בגרות תשפ"א

5..... חלופות הערכה ביחידות ההגבר

6..... מבחני בגרות מועד חורף

6..... שאלוני מפמ"ר לתלמידים כבדי שמיעה וראייה

6..... חלוצי הערכה ותמ"ר

6..... עבודות גמר

6..... בגרות לנבחני משנה

7..... חידון התנ"ך

מסמכי יסוד מעודכנים לתשפ"א

[בקישור הבא](#) באתר 'ללמוד וללמד' תמצאו את מסמכי היסוד הנדרשים לשנת הלימודים תשפ"א:

- [מיקוד וחומרי הוראה לתשפ"א](#) לתלמידי החטיבה העליונה.
- [מיקוד וחומרי הוראה לתשפ"א](#) לתלמידי חטיבות הביניים.
- רציונל תוכנית הלימודים.
- תוכנית הלימודים הרגילה (ללא מיקוד).
- תוכנית הלימודים לעולים חדשים (ללא מיקוד).
- [חומרי עזר](#) להוראה מרחוק.

הדרכה

מדריכי התנ"ך בארץ מלווים בשנים האחרונות את התהליכים והשינויים המתרחשים בתוכנית הלימודים. אנא וודאו שהנכם יודעים מיהו המדריך שלכם וצרו איתו קשר בהקדם.

ל - [רשימת מדריכים תשפ"א](#)

רישום לקבוצת מייל ולקבוצות וואטסאפ

אנו מבקשים מכל המורים להירשם לקבוצת המייל של מורי תנ"ך על-יסודי, כך נוכל לשמור על קשר ישיר עם כל אחד ואחת מכם. נא הירשמו [בקישור](#) הבא. בנוסף מדריכי המחוז מנהלים קבוצות וואטסאפ עם מורים ורכזים במחוז. מומלץ מאוד להיכנס לקבוצות אלו. המידע וחומר הלימוד המועברים באמצעותם חשובים ביותר. נציין שאנו מקפידים ביותר להשתמש בקבוצות אלו רק למידע רלבנטי להוראת התנ"ך.

פיתוח מקצועי – השתלמויות

בקיץ זה זכינו לקיים השתלמות שבה לקחו חלק כ-600 (!) מורי תנ"ך בחמ"ד. בהשתלמות ניתן היה לבחור ביחידות שונות, מעשיות ועיוניות, והיא זכתה למשובים מצויינים. אנו רואים בהשתלמות זו תחילתה של מסורת בה מתכנסים מורי התנ"ך בקיץ לשמוע ולהשמיע. להעמקה בחלק מן התכנים שהוצגו בקצרה בהשתלמות הקיץ ולהיכרות עם כלי הוראה נוספים מצורפת רשימת ההשתלמויות לשנת תשפ"א

[ללמוד וללמד פרשנות מקרא](#)

[הערכה חלופית ככלי ללמידה משמעותית](#)

[הוראת תנ"ך בישיבות תיכוניות - השתלמות רמים](#)

[הוראת תנ"ך לתלמידים מתקשים ובחינוך מיוחד](#)

[קיוונים - הוראת תנ"ך מרחוק](#)

[חשיבה מסדר גבוה בהוראת תנ"ך](#)

יחידה וייחודה – הוראת תנ"ך בחטיבה (קישור ישלח בקרוב)

[לכלל ההשתלמויות](#)

קהילות מורים לומדות

קהילת מורים לומדת מהווה בית מדרש חי תוסס ויוצר למורים. חברי הקהילה שומעים ומשמיעים מתנסים ומשתפים ובונים, מתוך הלימוד המשותף, קומה נוספת בהוראה. לשמחתנו אנו פותחים שתי קהילות מורים בשנת הלימודים הבאה. הקהילות הן בשיתוף "לב לדעת" ויונחו על ידי מנחים מקצועיים מן השורה הראשונה. מוזמנים להצטרף.

[קהילת מורי תנך - מחוז מנח"י וירושלים](#)

[קהילת מורי תנך - מחוז מרכז ותל אביב](#)

קהילת רכזי תנ"ך

תפקיד הרכז מתחיל בשיבוץ מורים בכיתות ובדיקה שההוראה תואמת את תכנית הלימודים, אולם הוא עשוי להגיע לכך שעבודת הרכז בסיוע המורים בצוות תהפוך את מקצוע התנ"ך למקצוע מוביל במרחב הבית ספרי. על מנת לתת לרכזים כלים למנף את תפקידם יצרנו קהילת רכזים מקוונת. את הקהילה בשיתוף עם לב לדעת ומכון מופ"ת יובילו טובי המנחים.

זוהי הזדמנות מצוינת לרכזים להתמקצע בתפקידם. מוזמנים להצטרף.

[מתרכזים - קהילת רכזי תנ"ך](#)

שדרוג האתר

כמו בכל קיץ, ערכנו שינויים באתר 'ללמוד וללמד', על מנת לשדרגו ולהתאימו לתוכניות המתחדשות ולהארות שקיבלנו ממורים. בטבלאות המרכזות של הוראת הספרים צוינה הערה בכל מקום בו חל שינוי בחומרי הלמידה וכן עלה [קובץ](#) בו רוכזו כל השינויים. הנכם מוזמנים להשתמש באתר ולהמשיך להפנות אלינו הערות ובקשות.

הוראת תורה ונביא בחטיבת הביניים

לקראת שנת הלימודים תשפ"א החלה המזכירות הפדגוגית בפיתוח מערך כלים חדש המשלים את מהלך תיק מורה ומלווה את לימודי התוכן בחטיבת הביניים. מערך זה כולל **יחידות הוראה מקוונות ולצידן מחולל הוראה**. יחידות ההוראה "יושבות" על גבי פלטפורמה דיגיטלית חדשנית, ובנויות על פי נושאי תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת. כל יחידת הוראה כוללת סדרה של כחמישה שיעורים הבנויים סביב [רעיון גדול מרכז](#). מורים ומדריכים מומחים בתחום הדעת בונים את היחידות המציעות פרטי הוראה לכל שיעור, ונותנים רעיונות והשראה להוראה מעשירה. בכל פריט הוראה מוטמעות מיומנויות מרכזיות שאנו מבקשים להקנות לתלמידים, ערכים שהלימוד מזמן עיסוק בהם והצעות לפרקטיקות מגוונות להוראה. אתם מוזמנים לבחור בין הפריטים, לפי [שיקול דעתכם](#), את המתאימים ביותר, לתלמידים שלכם. אלא שלא הסתפקנו בכך, לצד יחידות ההוראה יעמוד לרשותכם מחולל הוראה, אליו תוכלו לגרור את הפריטים שבחרתם, לערוך אותם ולהפוך אותם לשיעורים מסוגים שונים: פנים אל פנים, ושיעורים מקוונים ללמידה מרחוק סינכרונית וא-סינכרונית. את השיעורים שהכנתם תוכלו לשמור בסביבה אישית שלכם ולחזור אליהם בכל עת.

תחום הדעת שלנו - תנ"ך חמ"ד - הוא מבין הראשונים בהם יוצאות לדרך יחידות ההוראה. היחידות הראשונות ש"יעלו לאוויר" במחצית אוגוסט יעסקו בהוראת מקצוע התורה בכיתות ז' (בראשית) ח' (שמות) וט' (ויקרא). במהלך השנה הקרובה, יצאו מידי חודש יחידות נוספות עד להשלמת כל תוכנית הלימודים. בכל שלבי הפיתוח, נשמח לקבל מכם תגובות, הצעות והערות על מנת לשפר ולטייב את היחידות הבאות שאנו מפתחים. אנו מקווים כי יחידות ההוראה יסייעו לכולם לקדם את הלמידה במיוחד בזמנים המאתגרים לקראתם אנו הולכים. אנו מקווים שבשנת הלימודים הבאה (תשפ"ב) יעלו לאתר יחידות בנביא.

כאמור לעיל, בשנה זו מיקדנו את תוכנית הלימודים לחטיבה והותרנו כ 70% מן התכנית הרגילה בהתאם לדרישת המזכירות הפדגוגית. יחידות ההוראה בתורה תואמות את המיקוד.

חוברות לימוד בחינוך העל יסודי

על פי החלטת ועדת מקצוע אין אנו מאשרים חוברות לימוד להוראה בכיתות ז' ומעלה. משרד החינוך מבצע פיקוח ואכיפה כנגד בתי ספר שרוכשים ספרי לימוד לא מאושרים, ראו חוזר מנכ"ל [בקישור](#) הבא סעיף 16. נציין כי יחידות ההוראה שעלו לקראת תחילת שנת הלימודים תשפ"א, ועוד יעלו במהלך השנה מציעות מגוון רב של פעילויות למורי החטיבה.

עולים חדשים

תוכנית הלימודים: השנה (תשפ"א) ערכנו שינויים משמעותיים בתוכנית הלימודים של העולים. התוכנית הותאמה לתוכנית הלימודים של התלמידים הוותיקים. משמעות השינוי היא שתלמיד עולה הלומד בכיתה עם תלמידים וותיקים יוכל ללמוד את חומר הלימוד לו הוא נדרש בבחינת הבגרות עם חבריו לכיתה. תכנים מסוימים שילמדו בכיתה יהיו מעבר לנדרש עבורו. ניתן לנצל את זמן השיעורים האלו לתגבור התלמיד.

[תכנית לימודים חדשה עולים](#)

• בנוסף הועלו לאתר חומרי לימוד לעולים ברוב ספרי התנ"ך. גם חומרי לימוד אלו מבוססים על החומר הנלמד על ידי התלמידים הוותיקים. חומרי לימוד אלו, הכוללים פרשנות והעמקה, **מחייבים לבחינת הבגרות**.

[קישור לחומרי הלמידה של העולים](#)

אנו ממליצים לתלמידים עולים המסוגלים לכך, להיבחן בבחינת הבגרות הרגילה ולקבל בונוס של 10 - 15 נק' בהתאמה לרמת הבחינה. לפרטים ראו [זכויות עולים](#) מדריכת העולים החדשים היא טובה סלאב, ניתן לפנות אליה בשאלות (tovasalab@gmail.com).

בחינות הבגרות תשפ"א

[בקישור הבא](#) תמצאו את המסמכים הנדרשים לבחינות הבגרות:

- מפרט היבחנות לבגרות חורף ולבגרות קיץ.
- מסמך התאמות לבגרות חורף ולבגרות קיץ, התלמידים הזכאים להתאמות זכאים להיבחן כך גם במהלך השנה כתרגול להיבחנות במבחן הבגרות.
- בגרויות משנים קודמות.
- פרטי דיווח על יחידה א' בכיתה י' ב [מסמך דיווח](#)
- תאריכי בחינות הבגרות בתשפ"א טרם פורסמו. בהמשך נפרסם באתר את לוח מבחני הבגרות.

חלופות הערכה ביחידות ההגבר

בתי ספר המלמדים ברמת 5 יח"ל, חייבים להיות בקשר עם מדריכי התנ"ך ולקבל את אישורם מראש לתוכנית הלמידה ולתוכנית ההערכה של יחידות הנושא עד ראש חודש חשוון תשפ"א (18.10.20). את הדיווח יש להגיש על גבי [המסמך](#) באתר.

באתר "ללמוד וללמד" מופיע [דף חלופות](#) ובו הסבר על מרכיבי החלופה וכן הצעות רבות לחלופות.

לאישור הוראת יחידת ההגבר "קום והתהלך" יש לפנות לגבי אסתר גרוסברג grosbergaa@gmail.com את הציונים של שלושת נושאי ההגבר יש לדווח במשותף בסוף כיתה י"ב (שאלון 2583). יש לעקוב אחר ההוראות של אגף הבחינות בנוגע לדרך הדיווח.

מבחני בגרות מועד חורף

במועד חורף יתקיימו מבחני העולים החדשים ומבחני 3 יח"ל, לכיתות י-י"ב.
שאלון 2372 (השלמת יחידה א' לעולים חדשים, נבחני משנה) לא מתקיים במועד חורף אלא רק במועד קיץ.
הזכאים להיבחן במועד חורף של כיתה י"א הם האוכלוסיות המיוחדות המופיעות [בקישור זה](#).
מבחני חורף לעולים השנה יהיו מבוססים על תכני הלימוד של המיקוד לשנת תשפ"א.

שאלוני מפמ"ר לתלמידים כבדי שמיעה וראייה

בתי ספר בהם יש תלמידים כבדי ראייה או שמיעה שזכאים למבחן מפמ"ר, צריכים ליצור קשר עם חנן צוקר מרכז המקצוע ולהגיש תוכנית לימודים ייחודית **בתחילת השנה**. הגשת תכנית הלימודים ואישורה היא **תנאי מוקדם** להגשת מבחן שונה שמוגש בסוף שנת הלימודים. כתובת המייל של חנן היא zuckerc64@gmail.com

חלוצי הערכה ותמ"ר

במקביל לבחינות הבגרות, חלוצי הערכה ותוכניות תמ"ר מהוות הערכה ממירת בגרות. כל אחת מהתוכניות מותאמת לצורכיהם השונים של בתי הספר, והן מבוססות על תפיסת עולם חינוכית ייחודית המקדמת למידה משמעותית. הצטרפות לכל אחת מהתוכניות ואישור התוכנית הבית ספרית, מותנים בעמידה בתנאי הסף המנהליים שקבע האגף לחינוך על יסודי (הכרה, שק"ד, ציונים), ובאישור פדגוגי של מפמ"ר תחום הדעת (בתוכנית תמ"ר נדרש גם אישור פדגוגי של אגף א' לפיתוח פדגוגי).
נוהל להערכה חיצונית של התכניות – ראו [כאן](#).

כתיבת עבודות גמר

כתיבת עבודת גמר בתנ"ך מהווה הזדמנות לתלמיד לקראת סוף הלימודים הפורמליים, לעיין, ללמוד ולהעמיק בנושא הקרוב לליבו. אנו שמחים לעודד ולתמוך בתלמיד המוכן לחוויה משמעותית זו.
נוהל לכתיבת עבודת גמר ראו - [כתיבת עבודת גמר](#)

בגרות לנבחני משנה

נבחני משנה הרוצים להשלים מבחני עבר יפעלו על פי הטבלה הבאה:

מועדי היבחנות	סמל חדש	סמל ישן	יחידה	היקף יח"ל
חורף וקיץ	2382	2104	יחידה א' (נבחני משנה)	3 ו-5 יח"ל
	2381	2112	יחידה ב'	3 יח"ל
	2371	2103	יחידה ג'	
קיץ בלבד	2581	2115	יחידה ב'	5 יח"ל
	2571	2212	יחידה ג'	
	2582	2116	יחידה ד' (נבחני משנה)	
	2372	900411	יחידה א' (נבחני משנה)	עולים חדשים
חורף וקיץ	2384	900401	יחידה ב'	
	2374		יחידה ג'	

נבחני משנה - הערות:

- נבחני משנה שנבחנו לפני הרפורמה וברצונם לשפר את ציונם בשאלון 2212, צריכים להיבחן בשאלון 2571, למרות פערי החומר שבין השאלונים, ראו במפרט ההיבחנות.
- נבחני משנה שרוצים לשפר את ציונם בשאלון 2116 (יחידת ההגבר), צריכים להיבחן בשאלון 2582 הכולל גם את נושא הגמול, ראו במפרט ההיבחנות.

- עולים חדשים שנבחנו כנבחני משנה, ונבחנו לפני הרפורמה וברצונם לשפר את ציונם בשאלון **900401**, צריכים להבחן בשני שאלונים - **2384** וגם **2374**.
- בשאלון **2382** (השלמת יחידה א' ל-3 או 5 יח"ל), החל מתשע"ט יש לענות על פחות שאלות מבעבר, עיינו במפרט.

חידון התנ"ך

קיומו של חידון התנ"ך העולמי לנוער ביום העצמאות הוא תוצר של היערכות ולימוד לאורך השנה. בכל שלב הנציגים לומדים באופן נרחב את פרקי התנ"ך, ומתמודדים לקראת השלב הבא בחידון עד למעמד החידון העולמי. מעבר לזכות הגדולה בלימוד התנ"ך, ההשתתפות בחידון מעניקה לתלמיד הטבות במסגרת לימודי תחום הדעת בתיכון. אנו קוראים לכם המורים לתנ"ך, לעודד את תלמידכם לקחת חלק בחוויה לימודית זו, ולסייע בידם בהיערכות לקראת כל אחד משלבי החידון. פרטים על ההשתתפות בחידון ניתן למצוא ב [אתר חידון התנ"ך](#).

בתפילה שנזכה להגדיל תורה ולהאחיבה,

ד"ר איילת סיידלר

מפמ"ר תנ"ך בחמ"ד

העתקים :

גבי שוש נגר, ראש מינהל החמ"ד

ד"ר מירי שליסל יו"ר המזה"פ

גבי דליה פניג, ס/יו"ר המזה"פ

הרב יובל אוליבסטון, ראש אשכול מורשת במזה"פ

מר בעז קולומבוס, מפ"א ע"ס

גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על-יסודי

מר דויד גל, מנהל אגף בכיר א' - בחינות

מנהלי מחוזות

מחמ"דים

מדריכי תנ"ך